

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN LAUSUNTO 3/15 (suuri jaosto)
14 päivänä helmikuuta 2017

SEUT 218 artiklan 11 kohdan nojalla annettu lausunto — Marrakeshin sopimus julkaistujen teosten saatavuuden helpottamisesta sokeiden, heikkonäköisten tai muulla tavoin lukemisesteisten hyväksi — SEUT 3 artikla — Euroopan unionin yksinomainen ulkoinen toimivalta — SEUT 207 artikla — Yhteinen kauppapolitiikka — Teollis- ja tekijänoikeuksien kaupalliset näkökohdat — Kansainvälinen sopimus, joka voi vaikuttaa yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta — Direktiivi 2001/29/EY — 5 artiklan 3 kohdan b alakohta ja 4 kohta — Poikkeukset ja rajoitukset vammaisten henkilöiden hyväksi

Lausuntomenettelyssä 3/15,

jossa on kyse SEUT 218 artiklan 11 kohtaan perustuvasta lausuntopyynnöstä, jonka Euroopan komissio on esittänyt 11.8.2015,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti K. Lenaerts, varapresidentti A. Tizzano, jaostojen puheenjohtajat M. Ilešič, L. Bay Larsen (esittelevä tuomari), T. von Danwitz ja A. Prechal sekä tuomarit J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, E. Jarašiūnas, C. G. Fernlund, C. Vajda ja S. Rodin,

julkisasiamies: N. Wahl,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 7.6.2016 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Euroopan komissio, asiamiehinnään B. Hartmann, F. Castillo de la Torre ja J. Samnada,
- Tšekin hallitus, asiamiehinnään O. Šváb, M. Smolek, E. Ruffer ja J. Vláčil,
- Ranskan hallitus, asiamiehinnään D. Segoin, F.-X. Bréchet, D. Colas ja G. de Bergues,
- Italian hallitus, asiamiehenään G. Palmieri, avustajanaan M. S. Fiorentino, avvocato dello Stato,
- Liettuan hallitus, asiamiehinnään D. Kriauciūnas ja R. Dzikovič,
- Unkarin hallitus, asiamiehinnään M. Fehér, G. Koós ja M. Bóra,
- Romanian hallitus, asiamiehinnään R. Radu, A. Voicu, R. Mangu ja E. Gane,
- Suomen hallitus, asiamiehenään J. Heliskoski,

- Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehinään M. Holt ja V. Kaye, avustajanaan R. Palmer, barrister,
  - Euroopan parlamentti, asiamiehinään A. Neergaard, D. Warin ja A. Auersperger Matic,
  - Euroopan unionin neuvosto, asiamiehinään M. F. Florindo Gijón ja M. Balta,
- kuultuaan julkisasiamiehen 8.9.2016 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,
on antanut seuraavan

lausunnon Euroopan komissio on esittänyt unionin tuomioistuimelle seuraavan lausuntopyynnön:

”Onko Euroopan unionilla yksinomainen toimivalta tehdä Marrakeshin sopimus teosten saatavuuden helpottamisesta sokeiden, heikkonäköisten tai muulla tavoin lukemisesteisten hyväksi?”

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus

2. Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen, jonka neuvosto hyväksyi Euroopan yhteisön puolesta 26.11.2009 tekemällään päätöksellä 2010/48/EY (EUVL 2010, L 23, s. 35; jäljempänä YK:n yleissopimus), 30 artiklan 1 kappaleessa määrätään seuraavaa:

”Sopimuspuolet tunnustavat vammaisten henkilöiden oikeuden osallistua yhdenvertaisesti muiden kanssa kulttuurielämään ja toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet varmistaakseen, että vammaiset henkilöt:

- a) saavat käyttöönsä kulttuuriaineistoa saavutettavassa muodossa;

--”

Direktiivi 2001/29/EY

3. Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY (EYVL 2001, L 167, s. 10) johdanto-osan 1, 4, 6, 7, 9, 21 ja 31 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(1) Perustamissopimuksessa säädetään sisämarkkinoiden perustamisesta sekä sellaisen järjestelmän luomisesta, jolla varmistetaan, että kilpailu sisämarkkinoilla ei vääristy. Jäsenvaltioiden tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevien lakien yhdenmukaistaminen edistää näiden tavoitteiden saavuttamista.

--

- (4) Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien oikeudellisten puitteiden yhdenmukaistaminen lisää oikeusvarmuutta ja täyttää henkisen omaisuuden korkeatasoisen suojan vaatimukset sekä edistää siten merkittäviä investointeja luovuuteen ja innovaatioon --.

--

(6) Koska alalla ei ole yhteisön tasolla suoritettu yhdenmukaistamista, useat jäsenvaltiot ovat teknisiin haasteisiin vastatakseen jo ryhtyneet kansallisella tasolla lainsäädäntötoimiin, jotka voivat aiheuttaa merkittäviä suojaan liittyviä eroja ja siten rajoittaa henkistä omaisuutta sisältävien tai niihin perustuvien palvelujen ja tuotteiden vapaata liikkuvuutta, mikä voi johtaa sisämarkkinoiden pirstoutumiseen ja epäjohtonmukaisuuksiin lainsäädännössä. – –

(7) Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien suojan oikeudellista yhteisön kehystä on tämän vuoksi myös mukautettava ja täydennettävä siltä osin kuin se on tarpeen sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi. Tämän vuoksi olisi mukautettava niitä kansallisia tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevia säännöksiä, jotka vaihtelevat merkittävästi jäsenvaltiosta toiseen tai aiheuttavat oikeudellista epävarmuutta, mikä haittaa sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa ja tietoyhteiskunnan asianmukaista kehittämistä Euroopassa. Lisäksi olisi vältettävä epäjohtonmukaisia kansallisia vastauksia teknisen kehityksen asettamiin haasteisiin, kun taas eroja, jotka eivät vaikuta haitallisesti sisämarkkinoiden toimintaan, ei tarvitse poistaa tai estää.

– –

(9) Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien yhdenmukaistamisen on perustuttava suojan korkeaan tasoon, koska nämä oikeudet ovat ratkaisevan tärkeitä henkisen luomistyön kannalta. – –

– –

(21) Tässä direktiivissä olisi määriteltävä kappaleen valmistamista koskevan oikeuden kattamien toimien ala eri edunsaajien osalta. Tämä olisi tehtävä sopuusoinnussa yhteisön säännösten kanssa. Nämä toimet on tarpeen määritellä laajasti oikeusvarmuuden takaamiseksi sisämarkkinoilla.

– –

(31) Eri oikeudenhaltijaryhmien välisten samoin kuin eri oikeudenhaltijaryhmien ja suojatun aineiston käyttäjien välisten oikeuksien ja etujen oikeudenmukainen tasapaino on turvattava. – – Tiettyjä yksinoikeustoimia koskevien poikkeusten ja rajoitusten nykyisillä eroilla on välitön kielteinen vaikutus sisämarkkinoiden toimintaan tekijänoikeuden ja lähioikeuksien alalla. – – Sisämarkkinoiden asianmukaisen toiminnan varmistamiseksi nämä poikkeukset ja rajoitukset olisi määriteltävä yhdenmukaisemmin. Yhdenmukaistamisen asteen olisi perustuttava vaikutukseen, joka poikkeuksilla ja rajoituksilla on sisämarkkinoiden moitteettomaan toimintaan.”

4. Kyseisen direktiivin 2 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä erityisesti, että tekijöillä on teostensa osalta yksinoikeus sallia tai kieltää suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä keinolla ja missä muodossa tahansa kokonaan tai osittain tapahtuva kappaleen valmistaminen.

5. Direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että tekijöillä on yksinoikeus sallia tai kieltää teostensa langallinen tai langaton välittäminen yleisölle, mukaan lukien teosten saattaminen yleisön saataviin siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teokset saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.”

6. Saman direktiivin 4 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että tekijöillä on yksinoikeus sallia tai kieltää teostensa alkuperäiskappaleiden ja niiden kopioiden levitys yleisölle missä muodossa tahansa myymällä tai muutoin.”

7. Direktiivin 2001/29 5 artiklan 3–5 kohdassa säädetään seuraavaa:

”3. Jäsenvaltiot voivat säätää poikkeuksista tai rajoituksista 2 ja 3 artiklassa säädettyihin oikeuksiin seuraavissa tapauksissa:

--

b) vammaisten henkilöiden hyödyksi tapahtuva käyttö, joka liittyy suoraan vammaisuuteen ja [on] luonteeltaan ei-kaupallis[ta], siinä laajuudessa kuin kyseinen vamma tätä vaatii;

--

4. Jos jäsenvaltiot voivat 2 ja 3 kohdan nojalla säätää poikkeuksesta tai rajoituksesta kappaleen valmistamista koskevaan oikeuteen, ne voivat säätää myös 4 artiklassa tarkoitettua levitysoikeutta koskevasta poikkeuksesta tai rajoituksesta siinä laajuudessa kuin sallitun kappaleen valmistamisen tarkoitus oikeuttaa poikkeuksen.

5. Tämän artiklan 1, 2, 3 ja 4 kohdan mukaisia poikkeuksia ja rajoituksia sovelletaan vain tietyissä erityistapauksissa, jotka eivät ole ristiriidassa teoksen tai muun aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja.”

Asiayhteys, jossa lausuntoa on pyydetty

Marrakeshin sopimus

8. Marrakeshin sopimuksen julkaistujen teosten saatavuuden helpottamisesta sokeiden, heikkonäköisten tai muulla tavoin lukemisesteisten hyväksi (jäljempänä Marrakeshin sopimus) johdanto-osassa todetaan seuraavaa:

”Sopimuspuolet, jotka

[(1)] palauttavat mieliin syrjimättömyyden, yhdenvertaisten mahdollisuuksien ja saatavuuden sekä täysimittaista ja tosiasiallista yhteiskuntaan osallistumista ja osallisuutta koskevat periaatteet, jotka on vahvistettu ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ja [YK:n yleissopimuksessa],

[(2)] ovat tietoisia ongelmista, jotka estävät heikkonäköisiä tai muulla tavoin lukemisesteisiä kehittämästä itseään täysimittaisesti ja rajoittavat heidän sananvapauttaan, mukaan lukien vapaus hakea, vastaanottaa ja levittää kaikenlaisia tietoja ja ajatuksia yhdenvertaisesti muiden kanssa minkä tahansa heidän valitsemansa viestintämuodon välityksellä, sekä estävät heitä käyttämästä oikeuttaan koulutukseen ja mahdollisuuksia tehdä tutkimustyötä,

[(3)] korostavat, että tekijänoikeussuojalla on merkitystä luovaan kirjalliseen ja taiteelliseen työhön kannustavana ja siitä palkitsevana tekijänä ja että on tärkeää parantaa kaikkien ihmisten, myös heikkonäköisten ja muulla tavoin lukemisesteisten, mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnan kulttuurielämään, nauttia taiteista ja olla osallisena tieteen edistyksessä ja siitä saatavissa hyödyissä,

[(4)] ovat tietoisia esteistä, joiden takia heikkonäköisten ja muulla tavoin lukemisesteisten on vaikea saada käyttöönsä julkaistuja teoksia yhdenvertaisten mahdollisuuksien periaatteen mukaisesti yhteiskunnassa, sekä tarpeesta lisätä esteettömässä muodossa olevien teosten lukumäärää ja parantaa tällaisten teosten levittämistä,

[(5)] ottavat huomioon, että valtaosa näkövammaisista tai muulla tavoin lukemisesteisistä asuu kehitysmaissa ja vähiten kehittyneissä maissa,

--

[(7)] tunnustavat, että monet jäsenvaltiot ovat ottaneet käyttöön rajoituksia ja poikkeuksia kansallisessa tekijänoikeuslainsäädännössään heikkonäköisten tai muulla tavoin lukemisesteisten hyväksi, mutta esteettömässä muodossa olevia teosten jäljennöksiä ei kuitenkaan edelleenkään ole riittävästi tällaisten henkilöiden saatavilla, jäsenvaltioiden pyrkimykset saattaa niitä heidän saatavilleen edellyttävät huomattavia resursseja ja puutteelliset mahdollisuudet vaihtaa esteettömässä muodossa olevia jäljennöksiä yli kansallisten rajojen ovat johtaneet päällekkäiseen työhön,

[(8)] tunnustavat sekä oikeudenhaltijoiden aseman merkityksen saatettaessa heidän teoksiaan heikkonäköisten tai muulla tavoin lukemisesteisten saataville että asianmukaisten rajoitusten ja poikkeusten merkityksen saatettaessa teoksia tällaisten henkilöiden saataville, erityisesti, kun markkinat eivät kykene tarjoamaan tällaista saatavuutta,

[(9)] tunnustavat, että on tarpeen säilyttää tasapaino teosten tekijöiden oikeuksien tehokkaan suojelun ja suuren yleisön edun välillä, erityisesti kun on kyse koulutuksesta, tutkimuksesta ja tiedonsaannista, ja että tällaisen tasapainon pohjalta on helpotettava teosten tosiasiallista ja oikea-aikaista saatavuutta heikkonäköisten tai muulla tavoin lukemisesteisten hyväksi,

[(10)] vahvistavat sopimuspuolten velvollisuudet, jotka perustuvat voimassa oleviin kansainvälisiin tekijänoikeussopimuksiin, ja sen kolmivaiheisen testin merkityksen ja joustavuuden, jota sovelletaan rajoituksiin ja poikkeuksiin, jotka vahvistetaan kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta tehdyn Bernin yleissopimuksen 9 artiklan 2 kohdassa ja muissa kansainvälisissä välineissä,

--

[(12)] tunnustavat kansainvälisen tekijänoikeusjärjestelmän merkityksen ja haluavat yhdenmukaistaa rajoitukset ja poikkeukset, jotta voidaan helpottaa heikkonäköisten tai muulla tavoin lukemisesteisten mahdollisuuksia saada ja käyttää teoksia,

--”

9. Sopimuksen 1 artiklan sanamuoto on seuraava:

”Mikään tässä sopimuksessa ei vähennä velvoitteita, joita sopimuspuolilla on toisiaan kohtaan muiden sopimusten perusteella, eikä sopimuksella myöskään rajoiteta oikeuksia, joita sopimuspuolella on muiden sopimusten perusteella.”

10. Sopimuksen 2 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Tässä sopimuksessa tarkoitetaan

a) ’teoksella’ kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta tehdyn Bernin yleissopimuksen 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua kirjallista ja taiteellista teosta, joka on tekstin, merkkijärjestelmän ja/tai siihen liittyvän kuvituksen muodossa, riippumatta siitä, onko se julkaistu tai muuten saatettu julkiseksi viestimissä --;

- b) 'esteettömässä muodossa olevalla jäljennöksellä' teoksen jäljennöstä, joka on saatavilla jollakin muulla tavalla ja jossakin muussa muodossa siten, että edunsaaja voi käyttää teosta yhtä helposti ja vaivattomasti kuin henkilö, joka ei ole heikkonäköinen tai muulla tavoin lukemisesteinen. Esteettömässä muodossa olevaa jäljennöstä saavat käyttää ainoastaan edunsaajat, ja sen on oltava eheydeltään alkuperäisen teoksen mukainen ottaen asianmukaisesti huomioon tarvittavat muutokset, jotta teos voidaan saattaa saataville muussa muodossa, ja edunsaajien esteettömyystarpeet;
- c) 'valtuutetulla yhteisöllä' yhteisöä, jonka valtio on valtuuttanut tai hyväksynyt tarjoamaan edunsaajille palveluja koulutuksen, opettajakoulutuksen, yksilöllisesti mukautetun lukemisen tai tiedonsaannin alalla voittoa tavoittelemattomalta pohjalta. Määritelmä kattaa myös valtion laitokset tai voittoa tavoittelemattomat järjestöt, jotka tarjoavat edunsaajille samoja palveluja osana pääasiallista toimintaansa tai institutionaalisia velvoitteitaan – –.

Valtuutettu yhteisö vahvistaa omat menettelytapansa ja noudattaa niitä

- i) varmistaa, että henkilöt, jotka käyttävät sen palveluja, ovat edunsaajia
- ii) rajoittaa esteettömässä muodossa olevien jäljennösten levittämisen ja saataville saattamisen edunsaajiin ja/tai valtuutettuihin yhteisöihin;
- iii) estääkseen luvottomien jäljennösten valmistamisen, levittämisen ja saataville saattamisen; sekä
- iv) noudattaakseen asianmukaista huolellisuutta käsitellessään teosten jäljennöksiä ja pitääkseen teosten käsittelystä kirjaa kunnioittaen samalla edunsaajien yksityiselämää 8 artiklan mukaisesti.”

11. Sopimuksen 4 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

”a) Sopimuspuolet säätävät kansallisessa tekijänoikeuslainsäädännössään rajoituksesta tai poikkeuksesta, jota sovelletaan [kappaleen]valmistamisoikeuteen, levitysoikeuteen ja yleisön saataville saattamista koskevaan oikeuteen, joista säädetään WIPO:n tekijänoikeussopimuksessa, jotta voidaan helpottaa teosten esteettömässä muodossa olevien jäljennösten saatavuutta edunsaajien hyväksi. – –

b) Sopimuspuolet voivat myös säätää rajoituksesta tai poikkeuksesta, jota sovelletaan julkisen esittämisen oikeuteen, jotta voidaan helpottaa teosten saatavuutta edunsaajien hyväksi.”

12. Marrakeshin sopimuksen 4 artiklan 2 kohdassa täsmennetään, että sopimuspuolet voivat täyttää sopimuksen 4 artiklan 1 kohdassa asetetut vaatimukset säätämällä kansallisessa lainsäädännössään rajoituksesta tai poikkeuksesta, jolla on sellaiset tietyt ominaisuudet, joista määrätään yksityiskohtaisesti ensiksi mainitussa määräyksessä.

13. Sopimuksen 4 artiklan 3–5 kohdassa säädetään seuraavaa:

”3. Sopimuspuoli voi täyttää 4 artiklan 1 kohdassa asetetut vaatimukset säätämällä kansallisessa tekijänoikeuslainsäädännössään muista rajoituksista tai poikkeuksista 10 ja 11 artiklan mukaisesti.

4. Sopimuspuoli voi rajata tähän artiklaan perustuvat rajoitukset tai poikkeukset koskemaan teoksia, jotka eivät ole kyseisillä markkinoilla kaupallisesti saatavilla tietyssä esteettömässä muodossa edunsaajien kannalta kohtuullisin ehdoin. – –

5. Siitä, kuluvatko tähän artiklaan perustuvat rajoitukset ja poikkeukset korvausten piiriin, on päätettävä kansallisessa lainsäädännössä.”

14. Sopimuksen 5 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Sopimuspuolet säätävät siitä, että valtuutettu yhteisö voi levittää esteettömässä muodossa olevan jäljennöksen tai saattaa sen edunsaajan tai toisen sopimuspuolen valtuutetun yhteisön saataville, jos kyseinen jäljennös on tehty rajoituksen tai poikkeuksen perusteella taikka lain nojalla – –.

2. Sopimuspuoli voi täyttää 5 artiklan 1 kohdassa asetetut vaatimukset säätämällä kansallisessa tekijänoikeuslainsäädännössään seuraavasta rajoituksesta tai poikkeuksesta:

- a) valtuutetuilla yhteisöillä on ilman oikeudenhaltijan lupaa oikeus levittää tai saattaa toisen sopimuspuolen valtuutetun yhteisön saataville esteettömässä muodossa olevia jäljennöksiä edunsaajien yksinomaiseen käyttöön; ja
- b) valtuutetuilla yhteisöillä on ilman oikeudenhaltijan lupaa ja 2 artiklan c [alakohdan] nojalla oikeus levittää tai saattaa toisen sopimuspuolen edunsaajan saataville esteettömässä muodossa olevia jäljennöksiä,

edellyttäen, että valtuutettu yhteisö, jolta jäljennös on peräisin, ei tiennyt tai sillä ei ollut perusteltua syytä olettaa ennen levittämistä tai saataville saattamista, että esteettömässä muodossa olevaa jäljennöstä käytetään muiden kuin edunsaajien hyödyksi – –.

– –

4.

- a) Jos sopimuspuolen valtuutettu yhteisö vastaanottaa esteettömässä muodossa olevia jäljennöksiä 5 artiklan 1 kohdan nojalla eikä kyseisellä sopimuspuolella ole Bernin yleissopimuksen 9 artiklaan perustuvia veloitteita, se varmistaa oman oikeusjärjestelmänsä ja oikeuskäytäntönsä mukaisesti, että esteettömässä muodossa olevat jäljennökset valmistetaan, levitetään tai saatetaan saataville yksinomaan edunsaajien hyödyksi kyseisen sopimuspuolen lainkäyttövaltaan kuuluvalla alueella.
- b) Edellä 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu esteettömässä muodossa olevien jäljennösten levittäminen ja saataville saattaminen valtuutetun yhteisön toimesta rajataan koskemaan kyseisen sopimuspuolen lainkäyttövaltaan kuuluvaa aluetta, paitsi jos sopimuspuoli on liittynyt WIPO:n tekijänoikeussopimukseen tai rajaa muulla tavoin rajoitukset ja poikkeukset sovellettaessa tätä sopimusta levitysoikeuteen ja yleisön saataville saattamista koskevaan oikeuteen koskemaan tiettyjä erityistapauksia, jotka eivät ole ristiriidassa teoksen tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä vahingoita kohtuuttomasti oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja – –.

– –”

15. Marrakeshin sopimuksen 6 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Jos sopimuspuolen kansallinen lainsäädäntö sallii edunsaajan, hänen puolestaan toimivan henkilön tai valtuutetun yhteisön tehdä teoksesta esteettömässä muodossa oleva jäljennös, kyseisen sopimuspuolen kansallisen lainsäädännön on myös sallittava niiden tuoda [maahan] esteettömässä muodossa oleva jäljennös edunsaajien hyödyksi ilman oikeudenhaltijan lupaa.”

16. Sopimuksen 9 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Sopimuspuolet pyrkivät edistämään esteettömässä muodossa olevien jäljennösten vaihtoa yli kansallisten rajojen tukemalla vapaaehtoista tietojenvaihtoa, jotta valtuutettuja yhteisöjä voidaan auttaa tunnistamaan toisensa. WIPO:n kansainvälinen toimisto perustaa tätä tarkoitusta varten tietoportaalin.

2. Sopimuspuolet sitoutuvat avustamaan 5 artiklan mukaisiin toimiin osallistuvia valtuutettuja yhteisöjään siinä, että 2 artiklan c alakohdan mukaisia valtuutettujen yhteisöjen käytäntöjä koskevat tiedot annetaan saataville jakamalla ne valtuutettujen yhteisöjen kesken sekä antamalla niiden menetelmiä ja käytäntöjä koskevat tiedot, myös rajojen yli tapahtuvaa esteettömässä muodossa olevien jäljennösten vaihtoa koskevat tiedot, asianomaisten osapuolten sekä tarvittaessa yleisön saataville.”

17. Sopimuksen 11 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Hyväksyessään toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen tämän sopimuksen soveltamisen varmistamiseksi, sopimuspuoli voi käyttää oikeuksia ja sen on täytettävä velvoitteet, joita sillä on Bernin yleissopimuksen, teollis- ja tekijänoikeuksien kauppiaan liittyvistä näkökohdista tehdyn sopimuksen ja WIPO:n tekijänoikeussopimuksen nojalla, mukaan lukien niiden tulkitsevat sopimukset, siten, että

- a) Bernin yleissopimuksen 9 artiklan 2 kohdan mukaisesti sopimuspuoli voi sallia teosten valmistamisen tietyissä erityistapauksissa sillä edellytyksellä, ettei tällainen valmistaminen ole ristiriidassa teoksen tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eikä vahingoita kohtuuttomasti teoksen tekijän oikeutettuja etuja;
- b) teollis- ja tekijänoikeuksien kauppiaan liittyvistä näkökohdista tehdyn sopimuksen 13 artiklan mukaisesti sopimuspuolen on rajattava yksinoikeuksiin sovellettavat rajoitukset ja poikkeukset koskemaan tiettyjä erityistapauksia, jotka eivät ole ristiriidassa teoksen tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä vahingoita kohtuuttomasti oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja;
- c) WIPO:n tekijänoikeussopimuksen 10 artiklan 1 kohdan mukaisesti sopimuspuoli voi säätää rajoituksista tai poikkeuksista, joita sovelletaan oikeuksiin, jotka on myönnetty teosten tekijöille WIPO:n tekijänoikeussopimuksen nojalla, tietyissä erityistapauksissa, jotka eivät ole ristiriidassa teoksen tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä vahingoita kohtuuttomasti teoksen tekijän oikeutettuja etuja;
- d) WIPO:n tekijänoikeussopimuksen 10 artiklan 2 kohdan mukaisesti sopimuspuoli voi Bernin yleissopimusta soveltaessaan rajata oikeuksiin sovellettavat rajoitukset tai poikkeukset koskemaan tiettyjä erityistapauksia, jotka eivät ole ristiriidassa teoksen tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä vahingoita kohtuuttomasti teoksen tekijän oikeutettuja etuja.”

18. Sopimuksen 12 artikla kuuluu seuraavasti:

”1. Sopimuspuolet tunnustavat, että kukin sopimuspuoli voi kansallisessa lainsäädännössään säätää edunsaajien hyväksi muista tekijänoikeuksiin sovellettavista rajoituksista ja poikkeuksista kuin tässä sopimuksessa määrätään kyseisen sopimuspuolen taloudellisen tilanteen sekä yhteiskunnallisten ja kulttuuristen tarpeiden mukaan yhdenmukaisesti kyseisen sopimuspuolen kansainvälisten oikeuksien ja velvollisuuksien kanssa; vähiten kehittyneiden maiden osalta on otettava huomioon näiden maiden erityistarpeet sekä niiden erityiset kansainväliset oikeudet, velvollisuudet ja niihin liittyvät joustot.

2. Tämä sopimus ei rajoita kansallisessa lainsäädännössä säädettyjä vammaisten hyväksi sovellettavia muita rajoituksia ja poikkeuksia.”

Tehtäväksi suunnitellun sopimuksen syntyhistoria

19. Euroopan unionin neuvosto teki 26.11.2012 päätöksen komission valtuuttamisesta osallistumaan Euroopan unionin puolesta Maailman henkisen omaisuuden järjestössä (WIPO) käytäviin neuvotteluihin kansainvälisestä sopimuksesta tekijänoikeuden rajoituksista ja poikkeuksista sokeiden, heikkonäköisten tai muulla tavoin lukemisesteisten hyväksi (jäljempänä edunsaajat).

20. Neuvottelut johtivat Marrakeshissa (Marokko) 17.–28.6.2013 pidetyssä diplomaattikokouksessa Marrakeshin sopimuksen tekemiseen 27.6.2013.
21. Neuvosto hyväksyi tämän sopimuksen allekirjoittamisen unionin puolesta 14.4.2014 annetulla neuvoston päätöksellä 2014/221/EU (EUVL 2014, L 115, s. 1). Tässä päätöksessä viitataan sekä SEUT 114 että SEUT 207 artiklaan.
22. Komissio antoi 21.10.2014 ehdotuksen päätökseksi Marrakeshin sopimuksen tekemisestä unionin puolesta ja viittasi samoin oikeudellisiin perustoihin. Tämä ehdotus ei saavuttanut neuvostossa tarvittavaa enemmistöä.

Komission lausuntopyynnössään esittämät arviot

23. Komissio katsoo ensisijaisesti, että Marrakeshin sopimus pitäisi tehdä samalla sekä SEUT 114 artiklan nojalla sen yhdenmukaistavan vaikutuksen vuoksi, joka kyseisellä sopimuksella on jäsenvaltioiden lainsäädäntöihin, että SEUT 207 artiklan nojalla esteettömässä muodossa olevien jäljennösten vaihdon takaamiseksi kolmansien maiden kanssa. Komission mukaan unionilla on tässä tilanteessa SEUT 3 artiklan 1 ja 2 kohdan mukaan yksinomainen toimivalta tämän sopimuksen tekemiseen.
24. Komissio esittää toissijaisesti, että sopimus tulisi tehdä yksin SEUT 207 artiklan nojalla ja että unionilla on SEUT 3 artiklan 1 kohdan mukaan tähän yksinomainen toimivalta.

SEUT 3 artiklan 1 kohta

25. Komissio palauttaa mieleen, että unionilla on SEUT 3 artiklan 1 kohdan nojalla yksinomainen toimivalta yhteisen kauppapolitiikan alalla, myös siltä osin kuin kyse on teollis- ja tekijänoikeuksien kaupallisista näkökohdista.
26. Viimeksi mainittu käsite kattaa komission mukaan Marrakeshin sopimuksen kokonaisuudessaan tai vähintään kyseisen sopimuksen 5 ja 6 artiklan sekä mainitun sopimuksen muiden artiklojen ne näkökohdat, jotka liittyvät kyseisiin 5 ja 6 artiklaan.
27. Komissio tukeutuu tältä osin 18.7.2013 annettuun tuomioon Daiichi Sankyo ja Sanofi-Aventis Deutschland (C-414/11, EU:C:2013:520) ja toteaa, että unionin hyväksymistä teollis- ja tekijänoikeuden alan oikeussäännöistä vain ne, joilla on erityinen yhteys kansainväliseen kaupalliseen vaihdantaan, voivat kuulua SEUT 207 artiklassa tarkoitetun käsitteen ”teollis- ja tekijänoikeuksien kaupalliset näkökohdat” piiriin.
28. Tämä käsite ei kata yksinomaan Maailman kauppajärjestöön (WTO) liittyviä sopimuksia. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä näet seuraa, että kansainvälisen sopimuksen, joka merkitsee teollis- ja tekijänoikeuksien suojajärjestelmien yhdenmukaistamista, on yleisesti liityttävä yhteiseen kauppapolitiikkaan, kun sen tarkoituksena on kaupan edistäminen.
29. Komission mukaan käsiteltävässä asiassa on niin, että vaikka Marrakeshin sopimuksen 4–6 ja 9 artikla koskevat sopimuspuolten lainsäädännön lähentämistä, kyseisen sopimuksen ensisijainen tavoite ei ole tämän lainsäädännön yhdenmukaistaminen vaan tämän yhdenmukaistamisen avulla esteettömässä muodossa olevien jäljennösten vaihdon helpottaminen myös unionin ja kolmansien maiden välillä, kuten erityisesti sopimuksen johdanto-osasta ja 9 artiklasta ilmenee. Näiden kansainvälisten normien laatiminen teollis- ja tekijänoikeuksien alalla vaikuttaa siis yksinkertaisesti keinolta saavuttaa kansainvälisen vaihdannan vapauttamisen tavoite.

30. Sillä, että Marrakeshin sopimusta sovelletaan vain voittoa tavoittelemattomiin tarkoituksiin tuotettuihin esteettömässä muodossa oleviin jäljennöksiin, ei ole merkitystä, kun otetaan huomioon yhtäältä, että tämä erityispiirre ei sulje pois korvausta aiheutuneiden kulujen kattamiseksi, ja toisaalta, että SEUT 207 artiklaa sovelletaan myös silloin, kun tavaroita tai palveluja tarjotaan voittoa tavoittelemattomalta pohjalta. Tältä osin on merkityksellistä, että direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan b alakohdassa säädettyä poikkeusta tai rajoitusta sovelletaan myös voittoa tavoittelemattomaan toimintaan. Sopimuksella käyttöön otettu järjestelmä ei myöskään törmää yhteen esteettömässä muodossa olevien jäljennösten saataville saattamiseen liittyvän kaupallisen toiminnan kanssa.
31. Komission mukaan väite siitä, että sopimuksen päätavoite on sosiaalinen tai humanitaarinen, ei myöskään voi menestyä, koska 4.10.1979 annetusta lausunnosta 1/78 (kansainvälinen luonnonkumisopimus) (EU:C:1979:224) ja 17.10.1995 annetusta tuomiosta Werner (C-70/94, EU:C:1995:328) seuraa, että yhteistä kauppapolitiikkaa ei voida tulkita suppeasti siten, että sivuutetaan erityisiä tavoitteita koskevat toimenpiteet.

SEUT 3 artiklan 2 kohta

32. Komissio katsoo, että siinä tapauksessa, että jotakin muuta oikeudellista perustaa kuin SEUT 207 artiklaa olisi pidettävä asianmukaisena Marrakeshin sopimuksen hyväksymiseksi osittain tai kokonaan, unionilla olisi yksinomainen toimivalta SEUT 3 artiklan 2 kohdan nojalla, jossa määrätään muun muassa, että unionilla on tällainen toimivalta tehdä kansainvälinen sopimus siltä osin kuin se voi vaikuttaa unionin yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta.
33. Komissio väittää, että SEUT 114 artikla – eikä SEUT 19 artikla – on asianmukainen oikeudellinen perusta, mutta katsoo, että oikeudellisen perustan määrittäminen on joka tapauksessa toissijaista, koska sillä ei ole merkitystä ratkaistaessa, vaikuttaako kansainvälinen sopimus unionin yhteisiin sääntöihin.
34. Tekijänoikeus ja lähioikeudet, joita Marrakeshin sopimus koskee, ja erityisesti näistä oikeuksista tehtävät poikkeukset ja niiden rajoitukset on komission mukaan yhdenmukaistettu unionin tasolla direktiivillä 2001/29.
35. Jäsenvaltiot voivat tosin vapaasti soveltaa tai olla soveltamatta tässä direktiivissä säädettyjä poikkeuksia ja rajoituksia. Jäsenvaltioilla tältä osin oleva harkintavalta on kuitenkin rajoitettua, kun otetaan huomioon yhtäältä, että kyseisen direktiivin 5 artiklaan sisältyvä poikkeuksien ja rajoitusten luettelo on tyhjentävä, ja toisaalta, että jäsenvaltiot voivat panna nämä poikkeukset ja rajoitukset täytäntöön vain unionin oikeudessa asetetuissa rajoissa.
36. Tästä seuraa komission mukaan, että Marrakeshin sopimus poikkeaa selvästi tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista, jotka yhdenmukaistettiin täysimääräisesti direktiivillä 2001/29, kun siinä määrätään pakollisesta poikkeuksesta tai rajoituksesta sellaisen käytön osalta, joka liittyy suoraan vammaisuuteen, kun taas direktiivin 5 artiklan 3 kohdan b alakohdassa säädetään valinnaisesta poikkeuksesta tai rajoituksesta tällä alalla.
37. Tässä asiayhteydessä on niin, että kun jäsenvaltiot päättävät säätää tällaisesta poikkeuksesta tai rajoituksesta, ne eivät käytä ”säilytettävä” toimivaltaa vaan ne käyttävät unionin oikeudessa ”myönnettyä/sallittua” vaihtoehtoa unionin oikeudessa määrättyjä puitteita noudattaen. Pelkästään se, että jäsenvaltioilla on tietty vapaus mukauttaa lainsäädännön tiettyjä näkökohtia, ei riitä, jotta voitaisiin katsoa, että unionin ulkoinen toimivalta tällä alalla ei ole yksinomainen.
38. Komissio toteaa myös, että Marrakeshin sopimuksessa määrätyn poikkeuksen tai rajoituksen täytäntöönpano edellyttää tämän sopimuksen 11 artiklan ja direktiivin 2001/29 5 artiklan 5 kohdan mukaisesti sen yleisen edellytyksen noudattamista, että tällaisen poikkeuksen tai rajoituksen

soveltaminen ei saa vahingoittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja tai olla ristiriidassa teoksen tavanomaisen hyödyntämisen kanssa. Tämä velvollisuus johtuu kansainvälisistä sopimuksista, jotka kuuluvat unionin yksinomaisen toimivallan alaan.

39. Komissio katsoo lopuksi, että Marrakeshin sopimuksen 5 ja 6 artiklan tehtävänä on säännellä jäsenvaltioiden välistä vaihdantaa ja että ne vaikuttavat tavaroiden vapaaseen liikkuvuuteen. Samoin tämän sopimuksen 7 artikla vaikuttaa direktiivin 2001/29 6 artiklaan, joka koskee oikeudenhaltijoiden käyttämien teknisten toimenpiteiden oikeudellista suojaa.

Yhteenveto unionin tuomioistuimelle esitetyistä huomautuksista

SEUT 3 artiklan 1 kohta

40. Tšekin, Ranskan, Italian, Unkarin, Romanian, Suomen ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukset katsovat, että unionilla ei ole yksinomaista toimivaltaa tehdä Marrakeshin sopimusta SEUT 3 artiklan 1 kohdan ja SEUT 207 artiklan perusteella.
41. Tältä osin ne korostavat, että 18.7.2013 annetusta tuomiosta Daiichi Sankyo ja Sanofi-Aventis Deutschland (C-414/11, EU:C:2013:520) seuraa, että vain normit, joilla on erityinen yhteys kansainväliseen kaupalliseen vaihdantaan, voivat kuulua SEUT 207 artiklassa tarkoitetun käsitteen ”teollis- ja tekijänoikeuksien kaupalliset näkökohdat” piiriin. Tämä yhteys riippuu siitä, vastaavatko suunnitellun sopimuksen kohde ja tavoitteet yhteistä kauppapolitiikkaa, eivätkä pelkät seurannaisvaikutukset kansainväliseen vaihdantaan ole riittäviä.
42. Marrakeshin sopimuksen kohteena tai tavoitteena ei ole kansainvälisen kaupallisen vaihdannan vapauttaminen tai edistäminen.
43. Yhtäältä tämän sopimuksen johdanto-osasta ja määräyksistä seuraa, että sen tavoitteena on edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja vammaisten henkilöiden yhteiskuntaan osallisuutta. Vaihto yli kansallisten rajojen on vain keino tämän tavoitteen palveluksessa tai Unkarin hallituksen mukaan mainitun sopimuksen liitännäinen tavoite. Ranskan hallitus katsoo lisäksi, että sopimuksella on myös kehitysyhteistyöhön ja humanitaariseen apuun liittyvä tavoite. Marrakeshin sopimuksessa määrättyllä kansallisten lainsäädäntöjen yhdenmukaistamisella pyritään siis lisäämään saatavilla olevien esteettömässä muodossa olevien jäljennösten lukumäärää eikä edistämään, helpottamaan tai sääntelemään kansainvälistä kaupallista vaihdantaa.
44. Ranskan, Romanian ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitusten mukaan ei näin ollen voida katsoa, että Marrakeshin sopimuksella pyrittäisiin laajentamaan unionin oikeuden säännösten kaltaisten oikeussääntöjen soveltamista kansainvälisen kaupan edistämiseksi, kuten 22.10.2013 annettuun tuomioon komissio v. neuvosto (C-137/12, EU:C:2013:675) johtaneiden säännösten osalta oli asian laita. Suomen ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukset sen sijaan katsovat, että 6.12.2011 annettu lausunto 2/00 (Cartagenan bioturvallisuuspöytäkirja) (EU:C:2001:664) ja 8.9.2009 annettu tuomio komissio v. parlamentti ja neuvosto (C-411/06, EU:C:2009:518) ovat merkityksellisiä ennakkotapauksia, kun otetaan huomioon, että unionin tuomioistuin katsoi niissä, että näissä asioissa kyseessä olleet sopimukset, jotka koskivat kansainvälistä vaihdantaa, eivät kuuluneet yhteisen kauppapolitiikan alaan niiden tavoitteiden vuoksi.
45. Toisaalta Tšekin, Ranskan, Italian, Unkarin, Suomen ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitusten mukaan Marrakeshin sopimuksessa tarkoitettua vaihdantaa ei suoriteta kaupallisessa tarkoituksessa, mikä unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan merkitsee, että tällainen vaihdanta ei kuulu yhteisen kauppapolitiikan alaan.

46. Kyseisen sopimuksen 4 artiklan 2 kohdasta ilmenee, että siinä tarkoitettua poikkeusta tai rajoitusta voi soveltaa vain valtuutettu yhteisö, edunsaaja tai hänen puolestaan toimiva henkilö voittoa tavoittelemattomalta pohjalta. Sopimuksen 4 artiklan 4 kohdan mukaan sopimuspuoli voi säätää tekijänoikeutta koskevasta poikkeuksesta tai rajoituksesta vain, jos teoksia ei ole markkinoilla saatavilla tietyssä esteettömässä muodossa edunsaajien kannalta kohtuullisin ehdoin. Marrakeshin sopimuksessa tarkoitettujen tällaisten jäljennösten vaihdanta yli kansallisten rajojen on mahdollista vain voittoa tavoittelemattomalta pohjalta toimivan valtuutetun yhteisön toimesta.
47. Ranskan, Unkarin, Romanian, Suomen ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitusten mukaan on lisäksi tärkeää todeta, että Marrakeshin sopimus neuvoteltiin erityisesti YK:n yleissopimuksesta johtuvien velvoitteiden täyttämiseksi WIPO:n puitteissa, eikä sen päämäärällä ole tekemistä kansainvälisen kaupallisen vaihdannan vapauttamisen ja edistämisen kanssa.
48. Liettuan hallitus ja parlamentti sen sijaan katsovat, että sopimuksen 5, 6 ja 9 artiklan ja niiden täytäntöönpanomääräysten tarkoituksena on rajatylittävän vaihdannan helpottaminen ja sääntely, ja ne kuuluvat yhteiseen kauppapolitiikkaan, joka on unionin yksinomaiseen toimivaltaan kuuluva ala. Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus yhtyy toissijaisesti tähän päätelmään.

SEUT 3 artiklan 2 kohta

49. Unionin tuomioistuimelle huomautuksia esittäneillä hallituksilla on eri näkemyksiä siitä, mikä on asianmukainen oikeudellinen perusta Marrakeshin sopimuksen tekemiselle; Ranskan hallitus mainitsee SEUT 114 ja SEUT 209 artiklan tai toissijaisesti SEUT 19 ja SEUT 209 artiklan, Unkarin hallitus SEUT 4 ja SEUT 114 artiklan, Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus SEUT 19 artiklan ja Suomen hallitus SEUT 19 ja SEUT 114 artiklan.
50. Näistä eroavaisuuksista huolimatta Tšekin, Ranskan, Italian, Liettuan, Romanian, Suomen ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukset katsovat, että unionilla ei ole SEUT 3 artiklan 2 kohdan nojalla yksinomaista toimivaltaa tehdä tätä sopimusta, koska sen tekeminen ei voi vaikuttaa yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta.
51. Ne korostavat tältä osin, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä seuraa, että kaikkien tästä aiheesta tehtyjen päätelmien on perustuttava suunnitellun kansainvälisen sopimuksen ja voimassa olevan unionin oikeuden välisen suhteen konkreettiseen tarkasteluun ottaen huomioon muun muassa kyseessä olevien sääntöjen luonne ja sisältö.
52. Direktiivillä 2001/29 yhdenmukaistettiin vain tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tietyjen näkökohtien vähimmäistaso. Direktiivillä ei erityisesti yhdenmukaistettu näitä oikeuksia koskevia poikkeuksia ja rajoituksia.
53. Direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan b alakohdassa siis pelkästään tarjotaan jäsenvaltioille mahdollisuus säätää vammaisten henkilöiden eduksi tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevasta poikkeuksesta tai rajoituksesta. Jäsenvaltiot säilyttävät näin ollen sekä sisäisen että ulkoisen toimivaltansa tehdä tällaisesta poikkeuksesta tai rajoituksesta pakollinen. Ranskan ja Romanian hallitusten mukaan tätä tarkastelua tukee se, että direktiivissä ei määritellä vammaisten henkilöiden eduksi tehtävän tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevan poikkeuksen tai rajoituksen täytäntöönpanotapaa. Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus toteaa lisäksi, että Marrakeshin sopimuksen ja kyseisen direktiivin välillä ei ole mitään epäyhtenäisyyttä.

54. Tällä perusteella Ranskan, Unkarin ja Romanian hallitukset tuovat esiin, että 15.11.1994 annetusta lausunnosta 1/94 (WTO-sopimuksen liitteenä olevat sopimukset) (EU:C:1994:384) seuraa, että unioni ei voi edellyttää kansainvälisen sopimuksen avulla, että toteutetaan toimenpiteitä, jotka koskevat vammaisten henkilöiden eduksi tehtäviä tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevia poikkeuksia tai rajoituksia, kun jäsenvaltiot voivat vapaasti säätää tällaisista toimenpiteistä sisäisesti.
55. Ranskan hallitus katsoo kuitenkin, että tilanne on muuttunut sen jälkeen, kun neuvosto esitti 19.5.2015 komissiolle kehotuksen – jonka tämä sitten hyväksyi – antaa lainsäädäntöehdotuksen, joka koski Marrakeshin sopimuksen 4 artiklassa määrätyn pakollisen poikkeuksen tai rajoituksen ottamista unionin oikeuteen. Tällä seikalla on näet merkitystä sovellettaessa unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, jonka mukaan sen määrittämiseksi, kattavatko unionin säännöt jo suurelta osin tietyn alan, on erityisesti otettava huomioon unionin oikeuden kehitysnäkymät. Näin ollen kyseisen sopimuksen 4 artikla kuuluu Ranskan hallituksen mukaan unionin yksinomaisen toimivallan alaan.
56. Tämä toteamus ei Ranskan hallituksen mukaan aseta kyseenalaiseksi jaetun toimivallan olemassaoloa mainitun sopimuksen muiden määräysten osalta, etenkin kun ne kuuluvat kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun alaan, jonka osalta SEUT 4 artiklan 4 kohdassa täsmennetään, että se, että unioni käyttää toimivaltaansa tällä alalla, ei voi estää jäsenvaltioita käyttämästä omaa toimivaltaansa tältä osin.
57. Tšekin, Italian, Unkarin, Romanian, Suomen ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukset sekä parlamentti ja neuvosto katsovat sen sijaan, että edellä 55 kohdassa tarkoitettu neuvoston kehoitus ei ole riittävä osoitus sellaisten unionin oikeuden kehitysnäkymien syntymisestä, jotka olisi otettava huomioon arvioitaessa, onko unionilla yksinomainen toimivalta Marrakeshin sopimuksen tarkoittamalla alalla.
58. Parlamentti katsoo kuitenkin, että unionilla on yksinomainen toimivalta siltä osin kuin kyse on Marrakeshin sopimuksen 4 artiklasta, ja viittaa siihen, että unioni on lisäksi jo käyttänyt toimivaltaansa täällä alalla antaessaan direktiivin 2001/29. Se, että jäsenvaltioilla on harkintavaltaa tässä direktiivissä säädettyjen poikkeusten ja rajoitusten täytäntöönpanon osalta, ei merkitse jaetun toimivallan olemassaoloa sen eron vuoksi, joka on tehtävä unionin toimen ulottuvuutta koskevien poikkeusten ja tällaisessa toimessa ilmaistuja oikeuksia koskevien poikkeusten välillä.
59. Marrakeshin sopimuksen 4 artiklan vaikutus direktiivillä 2001/29 käyttöön otettuun järjestelmään on lisäksi parlamentin mukaan ilmeinen, koska kyseisellä sopimuksella poistetaan jäsenvaltioilla tällä hetkellä kyseisen direktiivin 5 artiklan 3 kohdan b alakohdan nojalla oleva harkintavalta.

Unionin tuomioistuimen kannanotto

SEUT 3 artiklan 1 kohta

60. Kun otetaan huomioon Marrakeshin sopimuksen tarkoitus ja sisältö, käy selvästi ilmi, että sopimus ei koske mitään SEUT 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuista neljästä ensimmäisestä alasta. On sen sijaan tutkittava, liittyykö tämä sopimus kokonaan tai osittain SEUT 207 artiklassa määriteltyyn yhteiseen kauppapolitiikkaan, joka kuuluu SEUT 3 artiklan 1 kohdan e alakohdan nojalla unionin yksinomaiseen toimivaltaan.
61. Unionin tuomioistuimen vakiintuneessa oikeuskäytännössä katsotaan, ettei pelkästään se, että unionin toimella voi olla tiettyjä vaikutuksia kansainväliseen vaihdantaan, riitä sen toteamiseksi, että kyseinen toimi on luokiteltava yhteisen kauppapolitiikan alaan kuuluvien toimien luokkaan. Unionin toimi kuuluu sen sijaan tämän politiikan alaan siinä tapauksessa, että se koskee erityisesti kansainvälistä vaihdantaa, koska sillä pyritään olennaisesti tällaisen vaihdannan edistämiseen, helpottamiseen tai

sääntelyyn ja sillä on suoria ja välittömiä vaikutuksia tällaiseen vaihdantaan (tuomio 18.7.2013, Daiichi Sankyo ja Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, 51 kohta ja tuomio 22.10.2013, komissio v. neuvosto, C-137/12, EU:C:2013:675, 57 kohta).

62. Sen ratkaisemiseksi, kuuluuko Marrakeshin sopimus yhteisen kauppapolitiikan alaan, on tarkasteltava sekä sen tavoitteita että sisältöä.
63. Marrakeshin sopimuksen tavoitteesta on ensiksi todettava, että itse sopimuksen nimessä täsmennetään, että sillä pyritään helpottamaan julkaistujen teosten saatavuutta sokeiden, heikkonäköisten tai muulla tavoin lukemisesteisten hyväksi.
64. Sopimuspuolten halu yhdenmukaistaa tekijänoikeuden poikkeukset ja rajoitukset ja helpottaa esteettömässä muodossa olevien jäljennösten levittämistä, jotta parannetaan julkaistujen teosten saatavuutta edunsaajien hyväksi, ja poistetaan näin tämän saatavuuden nykyiset esteet, vahvistetaan erityisesti sopimuksen johdanto-osan 7, 8 ja 12 perustelukappaleessa.
65. Johdanto-osan 1, 2 ja 4 perustelukappaleesta käy lisäksi ilmi, että sopimuksessa kansainvälisellä tasolla käyttöön otetun vahvistetun oikeudellisen kehyksen on lopulta mahdollistettava syrjimättömyyden, yhdenvertaisten mahdollisuuksien ja saatavuuden sekä vammaisten henkilöiden täysimittaista ja tosiasiallista yhteiskuntaan osallistumista ja osallisuutta koskevien periaatteiden, jotka on vahvistettu YK:n yleissopimuksessa, noudattaminen erityisesti siten, että torjutaan heidän täysimittaisen itsensä kehittämisen, sananvapautensa ja koulutuksen saamista koskevan oikeutensa tiellä olevia esteitä.
66. Marrakeshin sopimuksen johdanto-osan neljännessä ja seitsemännessä perustelukappaleessa mainitaan kylläkin esteettömässä muodossa olevien jäljennösten levittäminen ja vaihto yli kansallisten rajojen.
67. On kuitenkin yhtäältä niin, että näissä perustelukappaleissa ei tuoda esiin tämän levittämisen tai vaihdon kaupallista luonnetta, ja toisaalta, että niissä mainitaan levittäminen ja vaihto vain välineinä, joilla pyritään parantamaan kyseisten jäljennösten saatavuutta edunsaajille ja välttämään sopimuspuolten päällekkäinen työ.
68. Lisäksi on niin, että vaikka johdanto-osan 3, 9, 10 ja 12 perustelukappaleesta käy ilmi, että sopimuspuolet tunnustavat tekijänoikeuden suojan merkityksen yleisesti ja kansainvälisen tekijänoikeusjärjestelmän erityisesti, johdanto-osassa käytetty sanamuoto ei viittaa siihen, että sopimuksen tarkoituksena olisi tämän suojan tai tämän järjestelmän vahvistaminen.
69. Sopimuksen määräyksistä ei myöskään seuraa, että sillä pyrittäisiin muihin kuin sen nimessä ja johdanto-osassa mainittuihin tavoitteisiin.
70. Näin ollen on katsottava, että Marrakeshin sopimuksen olennaisena tavoitteena on parantaa edunsaajien tilannetta helpottamalla julkaistujen teosten saatavuutta edunsaajien hyväksi eri tavoin, joihin kuuluu esteettömässä muodossa olevien jäljennösten levittämisen helpottaminen.
71. Sopimuksen sisällöstä on tämän jälkeen todettava, että sopimuksessa täsmennetään, että sopimuspuolten on käytettävä kahta erillistä ja toisiaan täydentävää välinettä sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi.
72. Sopimuksen 4 artiklan 1 kohdassa määrätään ensiksi, että sopimuspuolet säätävät rajoituksesta tai poikkeuksesta, jota sovelletaan kappaleenvalmistamisoikeuteen, levitysoikeuteen ja yleisön saataville saattamista koskevaan oikeuteen, jotta voidaan helpottaa teosten esteettömässä muodossa olevien jäljennösten saatavuutta edunsaajien hyväksi. Kyseisen artiklan muissa kohdissa täsmennetään, millä tavoin sopimuspuolet voivat panna tämän veloitteen täytäntöön kansallisessa lainsäädännössään, mutta jätetään niille samalla laaja harkintavalta tältä osin.

73. Toiseksi Marrakeshin sopimuksen 5 ja 6 artiklassa määrätään tietyistä velvoitteista, jotka koskevat esteettömässä muodossa olevien jäljennösten vaihtoa yli kansallisten rajojen.
74. Sopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa määrätään tarkemmin, että sopimuspuolet säätävät siitä, että valtuutettu yhteisö voi levittää esteettömässä muodossa olevan jäljennöksen tai saattaa sen edunsaajan tai toisen sopimuspuolen valtuutetun yhteisön saataville, jos kyseinen jäljennös on tehty rajoituksen tai poikkeuksen perusteella taikka lain nojalla. Kyseisen artiklan muissa kohdissa täsmennetään, millä tavoin sopimuspuolet voivat panna tämän velvoitteen täytäntöön kansallisessa lainsäädännössään, mutta jätetään niille samalla laaja harkintavalta tältä osin.
75. Sopimuksen 6 artiklassa puolestaan täsmennetään, että jos sopimuspuolen kansallinen lainsäädäntö sallii edunsaajan, hänen puolestaan toimivan henkilön tai valtuutetun yhteisön tehdä teoksesta esteettömässä muodossa oleva jäljennös, kyseisen lainsäädännön on myös sallittava niiden tuoda maahan esteettömässä muodossa oleva jäljennös edunsaajien hyödyksi ilman oikeudenhaltijan lupaa.
76. Sopimuksen 5 ja 6 artiklaa täydentää sen 9 artikla, jossa velvoitetaan sopimuspuolet yhteistyössä edistämään esteettömässä muodossa olevien jäljennösten vaihdantaa yli kansallisten rajojen.
77. Näiden seikkojen perusteella on ratkaistava, kuuluuko Marrakeshin sopimus kokonaan tai osittain yhteisen kauppapolitiikan alaan.
78. Tältä osin on tosin todettava ensiksi, että unionin hyväksymistä teollis- ja tekijänoikeuden alan oikeussäännöistä vain ne, joilla on erityinen yhteys kansainväliseen kaupalliseen vaihdantaan, voivat kuulua SEUT 207 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun käsitteen ”teollis- ja tekijänoikeuksien kaupalliset näkökohdat” piiriin ja näin ollen yhteisen kauppapolitiikan alaan (ks. vastaavasti tuomio 18.7.2013, Daiichi Sankyo ja Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, 52 kohta).
79. Unionin tuomioistuimien on siis katsonut, että tietyillä kansainvälisillä säännöillä, jotka sisältävät normeja, joita on sovellettava jokaista keskeistä immateriaalioikeusluokkaa varten, on erityinen yhteys kansainväliseen vaihdantaan, koska nämä säännöt liittyvät kansainvälisen vaihdannan vapauttamiseen keskeisenä osana WTO-järjestelmää ja niiden tavoitteena on edistää kansainvälistä vaihdantaa vähentämällä kansainvälisen kaupan vääristymiä (ks. vastaavasti tuomio 18.7.2013, Daiichi Sankyo ja Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, 53 ja 57–60 kohta).
80. Unionin tuomioistuimien on katsonut lisäksi, että säännöillä, joilla otetaan käyttöön ehdolliseen pääsyyn perustuvien palvelujen asianmukainen oikeussuoja, on erityinen yhteys kyseisten palvelujen kansainväliseen kauppaan ja ne kuuluvat siis yhteisen kauppapolitiikan alaan. Se nojautui tässä siihen, että näiden sääntöjen pääasiallisena tarkoituksena ei ole parantaa sisämarkkinoiden toimintaa vaan edistää näiden palvelujen kansainvälistä kauppaa (ks. vastaavasti tuomio 22.10.2013, komissio v. neuvosto, C-137/12, EU:C:2013:675, 64, 65 ja 67 kohta).
81. Vastaavaa päättelyä ei kuitenkaan voida, toisin kuin komissio väittää, soveltaa Marrakeshin sopimuksen sääntöihin, jotka koskevat sellaisen poikkeuksen tai rajoituksen käyttöön ottamista, jota sovelletaan kappaleenvalmistamisoikeuteen, levitysoikeuteen ja yleisön saataville saattamista koskevaan oikeuteen.
82. Kuten edellä 63–70 kohdasta käy ilmi, Marrakeshin sopimuksen tavoite on parantaa edunsaajien tilannetta helpottamalla julkaistujen teosten saatavuutta edunsaajien hyväksi eri tavoin, eikä tavoitteena ole edistää, helpottaa tai säännellä esteettömässä muodossa olevien jäljennösten kansainvälistä kauppaa.

83. Siltä osin kuin erityisemmin on kyse kappaleenvalmistamisoikeuteen, levitysoikeuteen ja yleisön saataville saattamista koskevaan oikeuteen sovellettavien poikkeusten yhdenmukaistamisesta, sopimuksen johdanto-osan 12 perustelukappaleessa todetaan nimenomaisesti, että tämä yhdenmukaistaminen toteutetaan, jotta voidaan helpottaa edunsaajien mahdollisuuksia saada ja käyttää teoksia.
84. Marrakeshin sopimuksen 4 artikla ei myöskään takaa sellaista kansallisten lainsäädäntöjen lähentämistä, jolla voidaan helpottaa huomattavasti kansainvälistä kauppaa, koska sopimuspuolilla on tämän artiklan täytäntöönpanossa laaja harkintavalta ja koska sopimuksen 12 artiklasta ilmenee, että sopimuksen tavoitteena tai vaikutuksena ei ole kieltää sopimuspuolia ottamasta kansallisessa lainsäädännössään käyttöön vammaisten hyväksi sovellettavia muita kuin tässä sopimuksessa määrättyjä poikkeuksia ja rajoituksia.
85. Lisäksi komission väite, jonka mukaan teollis- ja tekijänoikeutta koskevista säännöistä vain moraalisia oikeuksia koskevat säännöt eivät kuulu SEUT 207 artiklassa tarkoitettuun ”teollis- ja tekijänoikeuksien kaupallisten näkökohtien alaan”, ei voi menestyä, koska se johtaa yhteisen kauppapolitiikan alan liialliseen laajentamiseen liittämällä tähän politiikkaan sääntöjä, joilla ei ole erityistä yhteyttä kansainväliseen kaupalliseen vaihdantaan.
86. Näissä olosuhteissa ei voida katsoa, että Marrakeshin sopimuksen säännöillä, jotka koskevat sellaisen poikkeuksen tai rajoituksen käyttöön ottamista, jota sovelletaan kappaleenvalmistamisoikeuteen, levitysoikeuteen ja yleisön saataville saattamista koskevaan oikeuteen, olisi sellainen erityinen yhteys kansainväliseen vaihdantaan, joka merkitsisi, että ne koskevat SEUT 207 artiklassa tarkoitettuja teollis- ja tekijänoikeuksien kaupallisia näkökohtia.
87. Toiseksi Marrakeshin sopimuksen säännöistä, jotka koskevat esteettömässä muodossa olevien jäljennösten vientiä ja tuontia, on todettava, että nämä säännöt epäilyksettä koskevat tällaisten jäljennösten kansainvälistä vaihdantaa.
88. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä seuraa kuitenkin, että tällaisten sääntöjen tavoite on otettava huomioon arvioitaessa niiden yhteyttä yhteiseen kauppapolitiikkaan (ks. vastaavasti lausunto 2/00 (Cartagenan bioturvallisuuspöytäkirja), 6.12.2001, EU:C:2001:664, 35–37 kohta ja tuomio 8.9.2009, komissio v. parlamentti ja neuvosto, C-411/06, EU:C:2009:518, 49–54, 71 ja 72 kohta).
89. Kun otetaan huomioon edellä 63–70 kohdassa esitetyt seikat ja kun mikään ei osoita, että Marrakeshin sopimuksen 5, 6 ja 9 artiklalla olisi eri tavoite kuin sopimuksella kokonaisuudessaan, on katsottava, että näiden artiklojen tarkoitus ei erityisesti ole esteettömässä muodossa olevien jäljennösten kansainvälisen kaupan edistäminen, helpottaminen tai sääntelemineen vaan edunsaajien tilanteen parantaminen helpottamalla muiden sopimuspuolten alueella valmistettujen esteettömässä muodossa olevien jäljennösten saatavuutta näiden henkilöiden hyväksi.
90. Näissä olosuhteissa esteettömässä muodossa olevien jäljennösten kansallisten rajojen yli tapahtuvan vaihdannan helpottaminen näyttää pikemminkin keinolta sopimuksen ei-kaupallisen tavoitteen toteuttamiseksi kuin sopimukselle sinällään asetetulta tavoitteelta.
91. On lisäksi syytä todeta, että Marrakeshin sopimuksessa tarkoitettua vaihdantaa ei sen ominaispiirteiden vuoksi voida rinnastaa kaupallisiin tarkoituksiin suoritettavaan kansainväliseen vaihdantaan (ks. analogisesti lausunto 2/00 (Cartagenan bioturvallisuuspöytäkirja), 6.12.2001, EU:C:2001:664, 38 kohta ja tuomio 8.9.2009, komissio v. parlamentti ja neuvosto, C-411/06, EU:C:2009:518, 69 kohta).

92. Marrakeshin sopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa säädetty velvollisuus sallia esteettömässä muodossa olevien jäljennösten vienti kattaa vain valtuutetun yhteisön harjoittaman viennin. Sopimuksen 9 artiklassa vahvistetaan, että näin käyttöön otetun mekanismin tarkoituksena ei ole yleisesti kaiken esteettömässä muodossa olevien jäljennösten vaihdon vaan valtuutettujen yhteisöjen välisen vaihdon edistäminen, helpottaminen tai sääntely.
93. Marrakeshin sopimuksen 2 artiklan c alakohdasta ilmenee, että näiden yhteisöjen on oltava valtion valtuuttamia tai hyväksymiä, toimittava voittoa tavoittelemattomalta pohjalta ja tarjottava palvelujaan vain edunsaajille. Vaikka siis sopimuksen 4 artiklan 5 kohdan perusteella on mahdollista, että sopimuksen 5 artiklassa säännellystä viennistä suoritetaan korvausta, se on ajateltavissa vain viejän toiminnan voittoa tavoittelemattoman luonteen asettamissa rajoissa.
94. Marrakeshin sopimuksen 6 artiklassa velvoitetaan sopimuspuolet sallimaan tuonti vain siltä osin kuin sitä harjoittaa edunsaaja välittömästi tai välillisesti taikka valtuutettu yhteisö.
95. Marrakeshin sopimuksen 5 artiklan 1 kohdasta ja 6 artiklasta ilmenee lisäksi nimenomaisesti, että nämä määräykset kattavat vain edunsaajille tarkoitetun viennin ja tuonnin tarvittaessa valtuutetun yhteisön välityksellä. Sopimuksen 2 artiklan c alakohdassa ja 5 artiklan 2 ja 4 kohdassa otetaan lisäksi käyttöön mekanismit, joiden tarkoitus on taata, että näin vaihdetut esteettömässä muodossa olevat jäljennökset ovat ainoastaan edunsaajien saatavilla.
96. Lisäksi esteettömässä muodossa olevat jäljennökset, joiden vientiä sopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa säännellään, ovat ainoastaan niitä, jotka on tehty rajoituksen tai poikkeuksen perusteella taikka lain nojalla. Sopimuksen 6 artiklassa puolestaan rajoitetaan säätämään, että jos sopimuspuolen kansallinen lainsäädäntö sallii edunsaajan tai valtuutetun yhteisön tehdä teoksesta esteettömässä muodossa oleva jäljennös, kyseisen sopimuspuolen on myös sallittava tällaisten jäljennösten tuonti alueelleen.
97. Ilmeistä on siis paitsi se, että Marrakeshin sopimuksella edistettävä rajatylittävä vaihdanta jää tavanomaisen kansainvälisen kaupallisen vaihdannan ulkopuolelle, myös se, että tavanomaisten toimijoiden kaupallisiin tarkoituksiin toteuttama tai yksinkertaisesti edunsaajien hyväksi tehtyjen poikkeusten tai rajoitusten ulkopuolella harjoittama esteettömässä muodossa olevien jäljennösten kansainvälinen vaihdanta ei kuulu sopimuksella käyttöön otettuun erityisjärjestelmään.
98. Sopimuksen 1 ja 11 artiklassa määrätään lisäksi muista kansainvälisistä sopimuksesta johtuvien velvoitteiden noudattamisesta, mikä merkitsee, että kyseisen erityisjärjestelmän ei ole tarkoitettu poikkeavan kirjallisten ja taiteellisten teosten kansainvälistä kaupallista vaihdantaa sääntelevistä kansainvälisistä säännöistä.
99. Näiden eri ominaisuuksien valossa Marrakeshin sopimuksella käyttöön otettu järjestelmä on siis erotettava yhteiseen kauppapolitiikkaan kuuluvista järjestelmistä, joita tarkasteltiin 4.10.1979 annetussa lausunnossa 1/78 (kansainvälinen luonnonkumisopimus) (EU:C:1979:224) sekä 17.10.1995 annetussa tuomiossa Werner (C-70/94, EU:C:1995:328); 10.1.2006 annetussa tuomiossa komissio v. neuvosto (C-94/03, EU:C:2006:2) ja 12.12.2002 annetussa tuomiossa komissio v. neuvosto (C-281/01, EU:C:2002:761) ja joilla ei tosin pyritty yksinomaan kaupallisiin tavoitteisiin mutta jotka perustuivat kaupallisten toimenpiteiden toteuttamiseen.
100. Näissä olosuhteissa pelkästään se, että Marrakeshin sopimuksella käyttöön otettua järjestelmää voidaan mahdollisesti soveltaa teoksiin, joita hyödynnetään tai voidaan hyödyntää kaupallisesti, ja että järjestelmä voisi mahdollisesti vaikuttaa välillisesti tällaisten teosten kansainväliseen vaihdantaan, ei merkitse, että se kuuluu yhteisen kauppapolitiikan alaan (ks. analogisesti lausunto 2/00 (Cartagenan bioturvallisuuspöytäkirja), 6.12.2001, EU:C:2001:664, 40 kohta).

101. On siis katsottava, että Marrakeshin sopimuksen tekeminen ei kuulu SEUT 207 artiklassa määritellyn kauppapolitiikan alaan ja että näin ollen unionilla ei ole SEUT 3 artiklan 1 kohdan e alakohdan nojalla yksinomaista toimivaltaa tehdä tätä sopimusta.

SEUT 3 artiklan 2 kohta

102. SEUT 3 artiklan 2 kohdan mukaan unionilla on yksinomainen toimivalta tehdä kansainvälinen sopimus, kun sopimuksen tekemisestä on säädetty lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksytyssä unionin säädöksessä tai kun tämä on välttämätöntä, jotta unioni voi käyttää sisäistä toimivaltaansa, tai siltä osin kuin se voi vaikuttaa yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta.
103. Marrakeshin sopimuksen tekemisestä ei kuitenkaan ole säädetty missään lainsäätämisyjärjestyksessä hyväksytyssä unionin säädöksessä eikä sopimuksen tekeminen ole välttämätöntä, jotta unioni voi käyttää sisäistä toimivaltaansa.
104. Näin ollen pelkästään SEUT 3 artiklan 2 kohdan viimeisessä lauseessa mainittu tapaus, joka vastaa tilannetta, jossa kansainvälisen sopimuksen tekeminen ”voi vaikuttaa yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta”, on merkityksellinen käsiteltävässä asiassa.
105. Tältä osin unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että riski siitä, että jäsenvaltioiden tekemillä kansainvälisillä sitoumuksilla vaikutetaan haitallisesti unionin yhteisiin sääntöihin tai muutetaan kyseisten sääntöjen ulottuvuutta, millä voidaan perustella unionin yksinomaisen ulkoinen toimivalta, on olemassa silloin, kun kyseiset sitoumukset kuuluvat näiden sääntöjen soveltamisalaan (lausunto 1/13 (kolmansien valtioiden liittyminen Haagin yleissopimukseen), 14.10.2014, EU:C:2014:2303, 71 kohta ja tuomio 26.11.2014, Green Network, C-66/13, EU:C:2014:2399, 29 kohta).
106. Tällaista riskiä koskevan toteamuksen edellytyksenä ei ole se, että kansainvälisten sitoumusten kattama ala ja unionin säännösten kattama ala ovat täysin yhdenmukaiset (ks. lausunto 1/13 (kolmansien valtioiden liittyminen Haagin yleissopimukseen), 14.10.2014, EU:C:2014:2303, 72 kohta ja tuomio 26.11.2014, Green Network, C-66/13, EU:C:2014:2399, 30 kohta).
107. Erityisesti tällaiset kansainväliset sitoumukset voivat vaikuttaa unionin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta silloin, kun kyseiset sitoumukset kuuluvat alaan, jonka unionin säännöt jo suurelta osin kattavat (ks. vastaavasti lausunto 1/13 (kolmansien valtioiden liittyminen Haagin yleissopimukseen), 14.10.2014, EU:C:2014:2303, 73 kohta ja tuomio 26.11.2014, Green Network, C-66/13, EU:C:2014:2399, 31 kohta).
108. Koska unionilla on vain toimivalta, joka sille on annettu, toimivallan, joka on kaiken lisäksi yksinomainen, olemassaolon on perustuttava suunnitellun kansainvälisen sopimuksen ja voimassa olevan unionin oikeuden välisen suhteen kokonaisvaltaisesta ja konkreettisesta tarkastelusta tehtyihin päätelmiin. Tässä tarkastelussa on otettava huomioon sekä unionin sääntöjen että suunnitellun sopimuksen määräysten kattama ala, niiden ennustettavissa olevat kehitysnäkymät sekä näiden sääntöjen ja määräysten luonne ja sisältö sen varmistamiseksi, onko kyseessä oleva sopimus omiaan haittaamaan unionin sääntöjen yhtenäistä ja johdonmukaista soveltamista ja niillä perustetun järjestelmän moitteetonta toimintaa (lausunto 1/13 (kolmansien valtioiden liittyminen Haagin yleissopimukseen), 14.10.2014, EU:C:2014:2303, 74 kohta ja tuomio 26.11.2014, Green Network, C-66/13, EU:C:2014:2399, 33 kohta).
109. Tältä osin on palautettava mieleen, että kuten edellä 71–76 kohdasta ilmenee, Marrakeshin sopimuksessa määrätään, että sopimuspuolten on sopimuksen tavoitteiden toteuttamiseksi pantava täytäntöön kaksi erillistä ja toisiaan täydentävää välinettä eli yhtäältä rajoitus tai poikkeus, jota sovelletaan kappaleenvalmistamisoikeuteen, levitysoikeuteen ja yleisön saataville saattamista koskevaan

oikeuteen, jotta voidaan helpottaa teosten esteettömässä muodossa olevien jäljennösten saatavuutta edunsaajien hyväksi, ja toisaalta vienti- ja tuontijärjestelmät, joiden tarkoitus on edistää tietynlaista esteettömässä muodossa olevien jäljennösten vaihdantaa yli kansallisten rajojen.

110. Direktiivin 2001/29 2–4 artiklassa annetaan tekijöille yksinoikeus sallia tai kieltää kappaleiden valmistaminen teoksista, niiden yleisölle välittäminen ja niiden levitys.
111. Direktiivin 5 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaan jäsenvaltiot voivat lisäksi säätää poikkeuksesta tai rajoituksesta kappaleen valmistamista ja yleisölle välittämistä koskeviin oikeuksiin, ”kun on kyse vammaisten henkilöiden hyödyksi tapahtuvasta käytöstä, joka liittyy suoraan vammaisuuteen ja [on] luonteeltaan ei-kaupallis[ta], siinä laajuudessa kuin kyseinen vamma tätä vaatii”. Direktiivin 5 artiklan 4 kohdasta seuraa, että jäsenvaltiot voivat säätää myös levitysoikeutta koskevasta poikkeuksesta tai rajoituksesta siinä laajuudessa kuin sallitun kappaleen valmistamisen tarkoitus oikeuttaa poikkeuksen saman direktiivin 5 artiklan 3 kohdan b alakohdan nojalla.
112. Tästä seuraa, että Marrakeshin sopimuksella määrätty poikkeus tai rajoitus on pantava täytäntöön direktiivillä 2001/29 yhdenmukaistetulla alalla. Sama koskee tällä sopimuksella määrättyjä vienti- ja tuontijärjestelmiä siltä osin kuin niiden tarkoituksena lopulta on sallia oikeudenhaltijan lupaa hankkimatta sopimuspuolen alueella esteettömässä muodossa olevien jäljennösten, jotka on julkaistu toisen sopimuspuolen alueella, yleisölle välittäminen tai levitys.
113. Vaikka useat unionin tuomioistuimelle huomautuksia esittäneet hallitukset ovat katsoneet, että Marrakeshin sopimuksella määrättyjä velvoitteita voitaisiin soveltaa direktiivin 2001/29 kanssa yhteensoveltuvalla tavalla, on palautettava mieleen, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan jäsenvaltiot eivät voi tehdä unionin toimielinjärjestelmän ulkopuolella kansainvälisiä sitoumuksia alalla, jonka unionin yhteiset säännöt jo suurelta osin kattavat, ja näin on, vaikka ei olisi olemassa mahdollista ristiriitaa näiden sitoumusten ja näiden sääntöjen välillä (ks. vastaavasti tuomio 4.9.2014, komissio v. neuvosto, C-114/12, EU:C:2014:2151, 70 ja 71 kohta ja lausunto 1/13 (kolmansien valtioiden liittyminen Haagin yleissopimukseen), 14.10.2014, EU:C:2014:2303, 86 kohta).
114. Vaikka olisikin niin, että Marrakeshin sopimuksen 11 artiklassa määrätään direktiivin 2001/29 5 artiklan 5 kohdassa säädettyä velvoitetta vastaavasta velvoitteesta tai että kyseisen sopimuksen 4–6 artiklassa ilmaistut edellytykset eivät sinällään ole yhteensoveltumattomia direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan b alakohtaan ja 4 kohtaan sisältyvien edellytysten kanssa, tämä ei missään tapauksessa voi olla ratkaisevaa.
115. On lisäksi tosin syytä todeta, että kuten unionille huomautuksia esittäneet hallitukset ovat korostaneet, direktiivin 2001/29 otsikosta ja sen johdanto-osan seitsemännestä perustelukappaleesta käy ilmi, että unionin lainsäätäjä on yhdenmukaistanut tekijänoikeuden ja lähioikeudet vain osittain, eikä tämän direktiivin tarkoituksena ole poistaa tai estää kansallisten lainsäädäntöjen eroja, jotka eivät vaikuta haitallisesti sisämarkkinoiden toimintaan (ks. vastaavasti tuomio 5.3.2015, Copydan Båndkopi, C-463/12, EU:C:2015:144, 88 kohta ja tuomio 26.3.2015, C More Entertainment, C-279/13, EU:C:2015:199, 29 kohta).
116. Siltä osin kuin erityisemmin on kyse näitä oikeuksia koskevista poikkeuksista ja rajoituksista, kyseisen direktiivin johdanto-osan 31 perustelukappaleessa täsmennetään, että poikkeuksien ja rajoitusten yhdenmukaistamisen asteen olisi perustuttava vaikutukseen, joka niillä on sisämarkkinoiden moitteettomaan toimintaan. Unionin lainsäätäjä ei siis esimerkiksi ole täysimääräisesti yhdenmukaistanut direktiivin 5 artiklan 3 kohdan b alakohdassa ja 4 kohdassa vammaisten henkilöiden hyväksi tehtäviä poikkeuksia ja rajoituksia.
117. Tämä seikka ei kuitenkaan sinällään voi olla ratkaiseva.

118. Vaikka unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä seuraa, että kansainvälinen sopimus, joka kattaa alan, joka on täysimääräisesti yhdenmukaistettu, voi vaikuttaa yhteisiin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta (ks. vastaavasti lausunto 1/94 (WTO-sopimuksen liitteet), 15.11.1994, EU:C:1994:384, 96 kohta ja tuomio 5.11.2002, komissio v. Tanska, C-467/98, EU:C:2002:625, 84 kohta), on kuitenkin niin, että kyse on vain yhdestä niistä tilanteista, joissa SEUT 3 artiklan 2 kohdan viimeiseen lauseeseen sisältyvä edellytys täytyy (ks. vastaavasti lausunto 1/03 (uusi Luganon yleissopimus), 7.2.2006, EU:C:2006:81, 121 kohta).
119. Samoin on niin, että vaikka jäsenvaltioilla on laaja harkintavalta niiden käyttäessä oikeuttaan säätää poikkeuksesta tai rajoituksesta vammaisten henkilöiden hyväksi, on korostettava, että tämä harkintavalta perustuu unionin lainsäätäjän päätökseen tällaisen oikeuden myöntämisestä jäsenvaltioille sellaisen direktiivillä 2001/29 käyttöön otetun yhdenmukaistetun oikeudellisen kehyksen puitteissa, jolla taataan korkeatasoinen ja yhtenäinen suoja oikeuksille, jotka koskevat kappaleiden valmistamista teoksista, niiden yleisölle välittämistä ja niiden levitystä (ks. vastaavasti tuomio 26.4.2012, DR ja TV2 Danmark, C-510/10, EU:C:2012:244, 32 kohta ja tuomio 4.9.2014, komissio v. neuvosto, C-114/12, EU:C:2014:2151, 79 kohta).
120. Direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan b alakohta ja 4 kohta eivät koske tilannetta, joka on rinnastettavissa 19.3.1993 annetun lausunnon 2/91 (ILO:n yleissopimus nro 170) (EU:C:1993:106) 18 ja 21 kohdassa todettuun tilanteeseen, jossa unionin tuomioistuin on katsonut, että unionilla ei ole yksinomaista toimivaltaa sen takia, että sekä unionin oikeussäännöt että kyseisen kansainvälisen yleissopimuksen määräykset ovat vähimmäissääntelyä.
121. Näissä direktiivin 2001/29 säännöksissä ei vahvisteta tekijänoikeuden ja lähioikeuksien suojan vähimmäistasoa, kun niissä ei puututa jäsenvaltioiden toimivaltaan säätää näiden oikeuksien laajemmasta suojasta, vaan niissä otetaan käyttöön unionin lainsäätäjän yhdenmukaistamia oikeuksia koskeva poikkeus, kun niissä annetaan jäsenvaltioiden tietyin edellytyksin säätää näitä oikeuksia koskevasta poikkeuksesta tai rajoituksesta. Näin ollen jäsenvaltio, joka käyttää tätä unionin oikeudessa annettua oikeutta, takaa viime kädessä näiden oikeuksien heikomman suojan kuin direktiivin 2–4 artiklassa käyttöön otetusta yhdenmukaistetun suojan tasosta tavallisesti seuraa.
122. Tässä yhteydessä on lisättävä, että jäsenvaltioilla olevaa harkintavaltaa on käytettävä unionin oikeuden asettamissa rajoissa (ks. analogisesti tuomio 1.12.2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, 104 kohta), mikä merkitsee, että jäsenvaltiot eivät voi vapaasti täsmentää vammaisten henkilöiden hyväksi tehtävän poikkeuksen tai rajoituksen kaikkia osatekijöitä siten, että ne eivät olisi yhdenmukaistettuja (ks. analogisesti tuomio 26.4.2012, DR ja TV2 Danmark, C-510/10, EU:C:2012:244, 36 kohta).
123. Erityisesti jäsenvaltiot voivat lainsäädännössään säätää vammaisten henkilöiden hyväksi poikkeuksesta tai rajoituksesta vain siltä osin kuin ne noudattavat kaikkia direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan b alakohdassa ilmaistuja edellytyksiä eli siltä osin kuin poikkeus tai rajoitus kattaa vain vammaisten henkilöiden hyödyksi tapahtuvan käytön, joka liittyy suoraan vammaisuuteen ja on luonteeltaan ei-kaupallista, siinä laajuudessa kuin kyseinen vamma tätä vaatii (ks. vastaavasti tuomio 27.2.2014, OSA, C-351/12, EU:C:2014:110, 39 kohta); nämä edellytykset eivät kuitenkaan sisälly Marrakeshin sopimuksen 4–6 artiklaan.
124. Lisäksi on niin, että harkintavaltaa, jota jäsenvaltioilla on poikkeuksen tai rajoituksen käyttöön ottamiseksi vammaisten henkilöiden hyväksi, ei voida käyttää niin, että sillä vaarannettaisiin tämän direktiivin tavoitteet, jotka – kuten direktiivin johdanto-osan ensimmäisestä ja yhdeksännestä perustelukappaleesta ilmenee – ovat suojan korkean tason takaaminen tekijöille ja sisämarkkinoiden asianmukainen toiminta (ks. analogisesti tuomio 1.12.2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, 107 kohta ja tuomio 10.4.2014, ACI Adam ym., C-435/12, EU:C:2014:254, 34 kohta).

125. Tätä harkintavaltaa rajoittaa myös direktiivin 2001/29 5 artiklan 5 kohta, joka edellyttää direktiivin 5 artiklan 3 kohdan b alakohdassa säädetyn poikkeuksen tai rajoituksen käyttöön ottamiselta kolmen vaatimuksen täyttymistä eli sitä, että poikkeusta tai rajoitusta sovelletaan vain tietyissä erityistapauksissa, sitä, että poikkeus ei ole ristiriidassa teoksen tavanomaisen hyödyntämisen kanssa, ja sitä, että poikkeus ei kohtuuttomasti haittaa tekijänoikeuden haltijan oikeutettuja etuja (ks. analogisesti tuomio 16.7.2009, Infopaq International, C-5/08, EU:C:2009:465, 58 kohta ja tuomio 1.12.2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, 110 kohta).
126. Kaikkien näiden seikkojen valossa on ilmeistä, että vaikka jäsenvaltioilla on oikeus panna täytäntöön poikkeus tai rajoitus, joka koskee direktiivin 2001/29 2–4 artiklassa ilmaistuja yhdenmukaistettuja sääntöjä, vammaisten henkilöiden hyväksi, kyseessä on unionin lainsäätäjän myöntämä oikeus, jota rajaavat voimakkaasti edellä tämän lausunnon 123–125 kohdassa kuvatut unionin oikeudesta johtuvat vaatimukset.
127. Tässä yhteydessä on vielä korostettava, että direktiivin 2001/29 5 artiklan 3 kohdan b alakohdassa säädetään vain jäsenvaltioiden oikeudesta ottaa käyttöön oikeus tai rajoitus vammaisten henkilöiden hyväksi mutta Marrakeshin sopimuksen 4 artiklassa puolestaan määrätään velvollisuudesta ottaa käyttöön tällainen poikkeus tai rajoitus.
128. Näin ollen tämän sopimuksen tekeminen merkitsisi, että edellä tämän lausunnon 123–125 kohdassa mainittuja unionin oikeudessa asetettuja eri rajoituksia ja vaatimuksia sovellettaisiin kaikkiin jäsenvaltioihin, joiden olisi vastedes säädettävä tällaisesta poikkeuksesta tai rajoituksesta kyseisen sopimuksen 4 artiklan nojalla.
129. Tästä seuraa, että kaikki Marrakeshin sopimuksessa säädetyt velvoitteet kuuluvat alaan, jonka unionin yhteiset säännöt jo suurelta osin kattavat, ja että tämän sopimuksen tekeminen voi vaikuttaa näihin sääntöihin tai muuttaa niiden ulottuvuutta.
130. Edellä esitetystä seuraa, että Marrakeshin sopimuksen tekeminen kuuluu unionin yksinomaiseen toimivaltaan.

Näin ollen unionin tuomioistuin (suuri jaosto) antaa seuraavan lausunnon:

Julkaistujen teosten saatavuuden helpottamista sokeiden, heikkonäköisten tai muulla tavoin lukemisesteisten hyväksi koskevan Marrakeshin sopimuksen tekeminen kuuluu Euroopan unionin yksinomaiseen toimivaltaan.

Lenaerts

Tizzano

Ilešič

Bay Larsen

von Danwitz

Prechal

Bonichot

Arabadijev

Toader

Safjan

Šváby

Jarašiūnas

Fernlund

Vajda

Rodin

Julistettiin Luxemburgissa 14 päivänä helmikuuta 2017.

A. Calot Escobar

K. Lenaerts

kirjaaja

presidentti